

بررسی میزان رعایت استانداردهای ایزو و عناصر تحقیق در پایان نامه های کارشناسی ارشد دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی از ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۰

آغا فاطمه حسینی^۱ / فروغه منتجب^۲

چکیده

مقدمه: پایان نامه های دانشگاهی از دو جهت قابل توجه و بررسی می باشند: شکل و محتوا؛ در مواردی نیز از هر دو جهت، زیرا نتایج پژوهش ها باید به زبان علمی و به طور واضح و صریح توصیف شده و در اختیار جامعه علمی قرار گیرد. در ارائه نتایج پژوهش، نحوه نگارش اهمیت خاصی دارد چنانچه هر قدر نتیجه کار عالی ولیکن توصیف آن ناقص و غیر علمی باشد، آن پژوهش فاقد ارزش واقعی است. پژوهش هایی که رعایت استانداردها و معیارهای پژوهش را در پایان نامه ها مورد بررسی قرار می دهند، نقش مهمی در سرنوشت تحقیقات هر مملکت دارند.

روش بررسی: پژوهش پیمایشی توصیفی بوده و کلیه پایان نامه های کارشناسی ارشد دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی طی سال های ۸۱-۷۹ (تعداد ۷۸ پایان نامه) در رشته های آموزش مدارک پزشکی، کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی و مدیریت و خدمات بهداشتی، درمانی طی سال های ۷۹ تا ۸۱ از نظر میزان رعایت استانداردهای ایزو ۷۱۴۴ و عناصر تحقیق مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است. روش گردآوری داده ها مشاهده و ابزار گردآوری چک لیست است. برای تجزیه و تحلیل داده ها از روش های آمار توصیفی (جدول و نمودارها) و آمار استنباطی (آزمون آنالیز واریانس یکطرفه) استفاده شده است.

یافته ها: میانگین میزان رعایت استانداردهای ایزو در پایان نامه های رشته کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی بیش از ۲ رشته دیگر و ۷۹/۸۸ درصد است ($F=7/721$ $P=0/001$). میانگین میزان رعایت عناصر تحقیق در پایان نامه های رشته آموزش مدارک پزشکی بیش از دو رشته دیگر و ۶۹/۴۵ درصد است ($F=3/335$ $P=0/040$). میانگین میزان رعایت استانداردهای ایزو در بخش های "عنوان" با ۹۹/۶۲ درصد و "متن اصلی" با ۸۲/۶۵ درصد بیشتر از سایر بخش ها است. میانگین میزان رعایت عناصر تحقیق در بخش های "معرفی پژوهش" با ۹۳/۶۹ درصد و "تجزیه و تحلیل داده ها" با ۸۸/۶۴ درصد، بیشتر از سایر بخش ها است. در کل پایان نامه های بررسی شده، میانگین میزان رعایت استانداردهای ایزو ۷۷/۶۹ درصد و میانگین میزان رعایت عناصر تحقیق ۶۶/۹۱ درصد است.

نتیجه گیری: با مقایسه نتایج این تحقیق و سایر تحقیقات انجام شده در این زمینه، می توان نتیجه گرفت که میانگین میزان رعایت عناصر استانداردهای ایزو و عناصر تحقیق در سال های مورد مطالعه روند صعودی داشته است.

با توجه به اینکه پایان نامه ها از منابع مهم تحقیقاتی می باشند و نقش زیادی در تبادل اطلاعات دارند، جهت یکدستی و استاندارد شدن پایان نامه ها بر اساس یافته های پژوهش پیشنهاد می شود که استانداردهای ملی پایان نامه نویسی، هماهنگ با استانداردهای ایزو و عناصر تحقیق تدوین شده و با تاکید بر به کارگیری آنها در اختیار دانشگاه های علوم پزشکی سراسر کشور قرار گیرند.

کلید واژه ها: پایان نامه ها، استانداردهای ایزو و ۷۱۴۴، عناصر تحقیق

مقدمه

اینک که دنیای دانش سریع تر از هر زمان دیگر به شناخت و کشف اسرار نهفته نظام آفرینش دست می‌یابد و گسترش و تکامل ارتباطات، آخرین یافته‌های علمی بشر را در سرتاسر این جهان در دسترس پویندگان راه علم و پژوهش قرار می‌دهد، بهره‌گیری مداوم از یافته‌های دیگران و ارائه نوآوری‌های بیشتر از هر زمان دیگر اهمیت یافته است.

ضرورت آگاهی پژوهشگران از زبان و بیان علمی متناسب با پژوهش ایجاب می‌کند که به عنوان گام نخست، پژوهشگر از شیوه ارائه یافته‌های خود در قالبی مقبول و مطلوب آگاهی داشته باشد، زیرا سهمی که شیوه برقراری ارتباط درست در ارائه ثمرات و نتایج پژوهش‌ها دارد به اندازه‌ای است که نمی‌توان آن را کم‌اهمیت تلقی نمود (۱).

پایان نامه‌های دانشجویی از جمله، پایان‌نامه‌های دانشجویان کارشناسی ارشد که آخرین شرط اعطاء مدرک به دانشجویان است و یکی از اصلی‌ترین بسترهای پژوهش در دانشگاه به شمار می‌رود، ولی از شیوه یکسانی برای نگارش پایان‌نامه‌ها پیروی نمی‌شود و هر دانشگاه در این خصوص به سبک و شیوه خاص خود عمل می‌کند و در نتیجه ناهماهنگی‌های زیادی در تدوین پایان‌نامه‌ها بوجود می‌آید. در پژوهشی که بر روی پایان‌نامه‌های دانشگاه علوم پزشکی گیلان انجام شد، مشخص گردید: اکثر پایان‌نامه‌ها از یک الگوی یکسان در تدوین پیروی نمی‌کنند. روی جلد، توالی و ترتیب مطالب، حروف چینی، صفحه‌پردازی، مأخذنویسی و روش تهیه جداول و نمودارها به صورت متنوع وجود دارد و بر حسب سلیقه و اطلاعات استادان راهنما و مشاور و نگارنده پایان‌نامه متفاوت است. همچنین از لحاظ محتوا، اکثر پایان‌نامه‌ها از غنای روش‌شناسی تحقیق برخوردار نیستند و براساس یافته‌های این پژوهش، بیش از ۵۰ درصد از پایان‌نامه‌ها در رده بد و متوسط طبقه بندی شده‌اند (۲).

یکی از عوامل موثر در عدم کارایی پایان‌نامه‌ها و پایین بودن هزینه-اثربخشی (Cost-Effectiveness) آنها فقدان یک نظام و مدیریت ناظر در تدوین آئین‌نامه‌ای یکسان برای نگارش پایان‌نامه‌ها در سطح کشور و دانشگاه‌ها است (۳). در این پژوهش، پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد سه رشته

آموزش مدارک پزشکی، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی و مدیریت و خدمات بهداشتی درمانی دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی با استانداردهای ایزو ۷۱۴۴ (۴) مقایسه و براساس عناصر تحقیق ارزیابی شدند تا میزان رعایت این عناصر تعیین و مشخص شود که وضعیت ارائه آنها چگونه است و تا چه اندازه اصول یکسان در آنها رعایت شده است و یا در چه مواردی و چقدر با این عناصر فاصله دارند تا زمینه‌ای برای پژوهش‌های بعدی در جهت یکسان‌سازی و استاندارد کردن پایان‌نامه‌ها فراهم شود.

روش بررسی

روش پژوهش مقطعی - توصیفی بود. ایزو ۷۱۴۴ و عناصر تحقیق در پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی طی سال‌های ۷۹ تا ۸۱ انجام شده است. در این پژوهش، کلیه پایان‌نامه‌های سه رشته آموزش مدارک پزشکی، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی و مدیریت و خدمات بهداشتی درمانی طی سال‌های ۸۱-۷۹ مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت.

روش گردآوری اطلاعات، مشاهده‌ای بوده و جهت جمع‌آوری اطلاعات پژوهش از دو چک لیست استفاده شد، که یک چک لیست حاوی استانداردهای ایزو ۷۱۴۴ در زمینه نگارش پایان‌نامه‌ها با ۲۷ سؤال چندگزینه‌ای بود. همه استانداردها و بندهای فرعی به استثناء بعضی استانداردها یا بندهای فرعی از جمله: حق مؤلف، غلط‌نامه، شماره ISBN، ISSN و نمایی که در پایان‌نامه‌های فارسی متداول نیست از بررسی حذف شدند و دو مورد که در پایان‌نامه‌های فارسی باید رعایت شوند، به استانداردهای ایزو اضافه شدند. همچنین از یک چک لیست دیگر حاوی عناصر تحقیق به نظرخواهی از استادان صاحب نظر گذاشته شد.

برای تحلیل اطلاعات، با بررسی هر پایان‌نامه، مواردی از عناصر تحقیق و استانداردهای ایزو، که در پایان‌نامه رعایت شده بود با امتیاز (۱)، مواردی که رعایت نشده بود با امتیاز (۰) و رعایت برخی موارد در بعضی پایان‌نامه‌ها که ضرورت نداشت با کد (۹) یعنی "موردی ندارد" مشخص شد. سپس در تحلیل‌های نهایی "موردی ندارد" از تحلیل حذف گردید.

عنوان" (۹۹/۶۲٪) و "متن" با (۸۲/۶۵٪) بیشتر از سایر بخش‌ها می‌باشد.

میانگین میزان رعایت عناصر تحقیق در بخش‌های معرفی پژوهش با (۹۳/۶۹٪) و تحلیل داده‌ها با (۸۸/۶۴٪)، بیشتر از سایر بخش‌ها است.

میانگین میزان رعایت استانداردهای ایزو در کل پایان‌نامه‌های مورد بررسی ۷۷/۶۹ درصد با (انحراف معیار ۶/۰) و میانگین میزان رعایت عناصر تحقیق در کل پایان‌نامه‌ها ۶۶/۹۱ درصد با (انحراف معیار ۶/۶۸) می‌باشد.

میانگین میزان رعایت استانداردهای ایزو در پایان‌نامه‌ها با (۷۸/۲۰٪) و میانگین میزان رعایت عناصر تحقیق در پایان‌نامه‌ها با (۶۸/۰۴٪) درصد در سال ۱۳۸۰ بیشتر از دیگر سال‌های تحصیلی بود.

همچنین از کل پایان‌نامه‌های مورد بررسی از نظر نوع چکیده، تعداد ۸۳ پایان‌نامه (۹۵/۴٪) دارای چکیده ساختار نیافته و تنها تعداد ۴ پایان‌نامه (۴/۶٪) دارای چکیده ساختار یافته بود.

از نظر رعایت معیار منابع در پایان‌نامه‌ها، در ۳۸ پایان‌نامه (۴۳/۷٪) شیوه‌ها وارد و در ۴۹ پایان‌نامه (۵۹/۳٪) شیوه‌ها تورا بیان رعایت شده است و در هیچکدام از پایان‌نامه‌ها از شیوه‌ها و نکات استفاده نگردیده است.

توزیع فراوانی پایان‌نامه‌ها از نظر روش پژوهش در جدول (۲) خلاصه گردیده است.

در مجموع ۸۷ پایان‌نامه مورد بررسی بیشترین درصد (۲۸/۷٪) به پایان‌نامه‌های توصیفی اختصاص داشت.

جهت نیل به اهداف و پاسخ به سؤالات پژوهش از روش آمار توصیفی شامل: جداول توزیع فراوانی، توزیع نسبت، محاسبه شاخص‌های مرکزی و پراکندگی و نمودار، برای مقایسه وضعیت پایان‌نامه‌ها در گروه‌های آموزشی از آنالیز واریانس یکطرفه استفاده شد.

یافته‌ها

در این پژوهش، به طور کلی تعداد ۷۸ پایان‌نامه در سه رشته تحصیلی در سال‌های ۷۹ تا ۸۱ مورد بررسی قرار گرفت. توزیع فراوانی پایان‌نامه‌ها بر حسب سال و رشته تحصیلی در جدول شماره ۱ درج گردیده است.

با توجه به جدول (۱) و براساس آزمون آنالیز واریانس یکطرفه مشاهده شده که میانگین میزان رعایت استانداردهای ایزو در پایان‌نامه‌های رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی با دو رشته دیگر، دارای اختلاف معنی‌داری بوده و بیش از دو رشته تحصیلی دیگر استانداردهای ایزو را رعایت می‌کنند. ($F=7/721$ $P=0/001$)

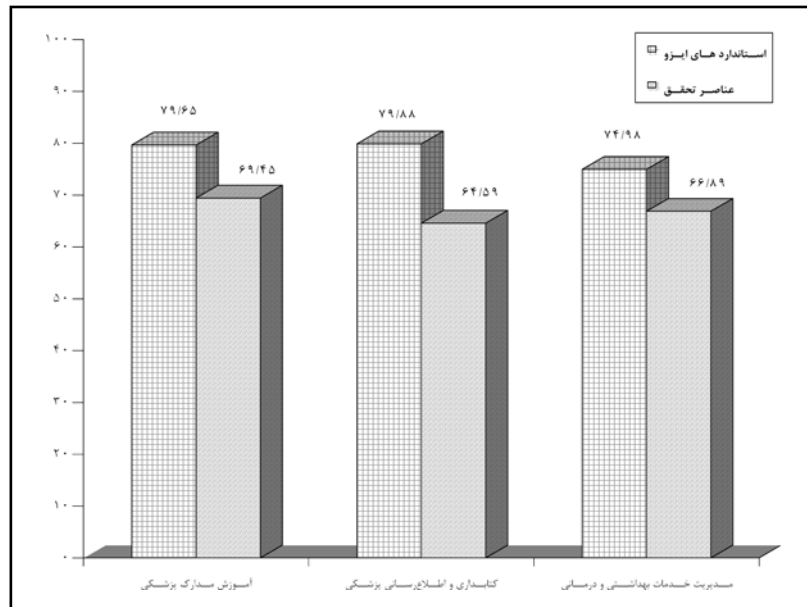
با توجه به نمودار (۱) آزمون آنالیز واریانس، میانگین میزان رعایت عناصر تحقیق در پایان‌نامه‌های رشته آموزش مدارک پزشکی با دو رشته دیگر، دارای اختلاف معنی‌داری بوده و بیش از دو رشته تحصیلی دیگر عناصر تحقیق را رعایت می‌کنند. ($F=2/335$ $P=0/040$)

میانگین میزان رعایت استانداردهای ایزو و عناصر تحقیق در نمودار (۱) نشان داده شده است.

میانگین میزان رعایت استانداردهای ایزو در بخش‌های

جدول ۱: توزیع فراوانی پایان‌نامه‌ها به تفکیک سال و رشته تحصیلی

رشته تحصیلی	سال تحصیلی		۱۳۷۹		۱۳۸۰		۱۳۸۱		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
آموزش مدارک پزشکی	۴	۴/۶	۱۲	۱۳/۸	۷	۸	۲۳	۲۶/۴		
کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی	۵	۵/۷	۹	۱۰/۳	۱۱	۱۲/۶	۲۵	۲۸/۷		
مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی	۱۴	۱۶/۱	۱۶	۱۸/۴	۹	۱۰/۳	۳۹	۴۴/۸		
جمع	۲۳	۲۶/۴	۳۷	۴۲/۵	۲۷	۳۱/۹	۸۷	۱۰۰		

نمودار ۱: مقایسه میزان رعایت استانداردهای ایزو و عناصر تحقق در پایان نامه‌ها به تفکیک رشته تحصیلی

بحث و نتیجه‌گیری

بر اساس یافته‌های پژوهش و با توجه به تحقیقی که در همین زمینه در دانشگاه تربیت مدرس انجام گرفت (۶)، می‌توان نتیجه گرفت که از نظر رعایت استانداردهای ایزو، پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی نسبت به دو رشته تحصیلی دیگر از وضعیت نسبتاً مطلوب‌تری برخوردار هستند.

میانگین میزان رعایت عناصر تحقق در پایان‌نامه‌های رشته آموزش مدارک پزشکی با (۶۹/۴۵) بیشتر از دو رشته تحصیلی دیگر است و این یافته می‌تواند حاکی از آن باشد که با توجه به این که از عمر رشته آموزش مدارک پزشکی مدت زیادی نمی‌گذرد و این رشته در ایران و در دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی جوان‌تر از رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی است، کارنامه پژوهش‌های آن از این جهت وضعیت نسبتاً رضایت‌بخشی دارد.

میانگین میزان رعایت استانداردهای ایزو در بخش‌های "عنوان" و "متن اصلی" بیشتر از سایر بخش‌هاست و این یافته‌ها با نتایج پژوهشی که در دانشگاه علوم پزشکی کرمان انجام شده است، همخوانی دارد. (۷)

میانگین میزان رعایت عناصر تحقق در بخش‌های معرفی پژوهش با (۸۳/۶۹) و تحلیل داده‌ها با (۸۸/۶۴) بیشتر از سایر بخش‌ها می‌باشد و در بخش‌های "چکیده" با (۴۸/۱)، "مروری بر مطالعات" با (۶۹/۲۹) و "بحث و نتیجه‌گیری" با (۷۳/۶۷) به ترتیب کمترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند. با توجه به اینکه بخش چکیده بیشترین توجه خوانندگان را به خود جلب می‌کند و فشرده‌ای از بیان مسئله، اهداف اصلی، روش کار، یافته‌ها، بحث و نتیجه‌گیری است، داده‌های بالا نشان‌دهنده آن است که اهمیت این بخش از نظر مسئولان پژوهش در گروه‌های مورد بررسی مغفول مانده و چنانچه باید به اهمیت و نقش چکیده در انتقال اطلاعات برگزیده توجهی نشده است.

در بخش مروری بر مطالعات باید علاوه بر نام نویسنده، جامعه پژوهش، روش پژوهش و محل پژوهش و ... ذکر شود. گاهی اوقات محققان چون نمی‌توانند مطالعات کاملاً مرتبط با موضوع را بازیابی کنند، به ذکر مطالب جنبی اکتفا می‌کنند در حالی که می‌دانیم تفحص در مطالعات گذشته اساس و مبنای پژوهش است و هیچ چیز به اندازه مطالعه دقیق پیشینه‌ها نمی‌تواند پژوهشگر را از بصیرت علمی در زمینه مورد بررسی

جدول ۱: توزیع فراوانی پایان نامه‌ها به تفکیک سال و رشته تحصیلی

درصد	تعداد	نوع پژوهش
۱۸/۴	۱۶	پیمایشی - توصیفی
۱۰/۳	۹	پیمایشی - تحلیلی
۲۸/۷	۲۵	توصیفی
۶/۹	۶	تحلیلی
۸/۱۰	۷	توصیفی - تطبیقی
۲۴/۱	۲۱	توصیفی - مقطعی
۲/۳	۲	توصیفی - موردی
۱/۱	۱	کتابخانه‌ای - توسعه‌ای
۱۰۰	۸۷	جمع

بررسی، تداعی کننده واقعی است که در کتاب‌های روش تحقیق با آن روبرو می‌شویم. به این معنا که تعاریف کتاب‌های روش تحقیق از روش‌های تحقیق متفاوت و از جهاتی متناقض است. تعریف جان بست (JohnBest) از توصیفی همان تعریف کومار (Komar) از پیمایشی است و این تناقض‌ها بازتاب نه چندان مطلوبی در پایان‌نامه‌ها پیدا می‌کند و جا دارد بین مدیران گروه‌ها و استادان روش تحقیق و سمینار تحقیق و معاونان پژوهش در سطح دانشکده‌ها و دانشگاه‌ها حتی در سطح مؤلفان کتاب‌های روش تحقیق تعامل بیشتری صورت بگیرد و در عین حفظ تنوع در مواردی یکدستی بیشتری حاصل شود.

در یک نگاه کلی براساس یافته‌های این پژوهش و نتایج دیگر پژوهش‌های انجام شده در این زمینه، می‌توان به این نتیجه رسید که میانگین میزان رعایت استانداردهای ایزو و عناصر تحقیق در پایان‌نامه‌ها از وضعیت مطلوبی برخوردار نیست. در اینجا توجه به دو نکته ضرورت دارد: یکی اهمیت رعایت دستورالعمل‌ها و ضوابط موجود و دیگری اقدام برای تهیه ضوابط و استانداردهایی که کاملاً متناسب با نیازهای پژوهش پایان‌نامه‌های دانشگاهی ما باشد و یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که محیط‌های پژوهشی مادر دانشگاه‌ها از هر دو جهت نیاز به بازنگری و کار خلاقه دارد. در بسیاری از موارد همین اصول و ضوابط و استانداردهای موجود هم به درستی رعایت نمی‌شوند و بدیهی است که دست زدن به اقداماتی مثل

برخوردار کند.

در بخش بحث و نتیجه‌گیری محقق بیشترین آزادی را جهت ارائه مطالب و ابراز عقیده در خصوص یافته‌های خود دارد. بحث در یک پایان‌نامه باید جایگاه تلاقی اندیشه‌ها و دست‌آوردهای تحقیقاتی قبلی و نتایج کار جدید باشد تا از این طریق راهی جهت شناخت دقیق حقیقت که همان اهداف پژوهش است، حاصل شود. (۸) در اکثر پایان‌نامه‌های مورد بررسی و این بخش فاقد بحث علمی یا حاوی مطالب تکراری در قسمت نتایج بود که به فرم دیگری ارائه شده بود و به همین دلیل پژوهشگر نتوانسته بین اهداف پژوهش و نتایج به دست آمده از قسمت بحث ارتباط دقیق و روشنی برقرار کند و این نارسایی یعنی نبود بحث و استنتاج به ویژه از این جهت که موجب هدر رفتن تلاش‌های پژوهشگر در سایر بخش‌های پژوهش شده است، که در خور توجه استادان و مسئولان است. میانگین میزان رعایت استانداردهای ایزو در کل پایان‌نامه‌ها ۷۷/۶۹ درصد با (انحراف معیار ۶/۰) و میانگین رعایت عناصر تحقیق در کل پایان‌نامه‌ها ۶۶/۹۱ درصد با (انحراف معیار ۶/۶۸) است. بیشتر بودن میزان رعایت استانداردهای ایزو نسبت به عناصر تحقیق شاید به دلیل این باشد که استانداردهای ایزو بیشتر از عناصر تحقیق ناظر به جنبه‌های صوری است و رعایت عناصر تحقیق مستلزم تفکر بیشتر و استنتاج‌های عمیق‌تری است. تنوع پژوهش‌های انجام شده در پایان‌نامه‌های مورد

فهرست منابع

- ۱- استایلتون، پل. شیوه نگارش مقالات پژوهشی، ترجمه شعله بیگدلی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران.
- ۲- آصف زاده، سعید. کلانتری، زهرا. بررسی پایان نامه های دانشجویان فارغ التحصیل دانشگاه علوم پزشکی قزوین، مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی گیلان، ۱۳۷۷، (۲۵ و ۲۶)، ۲۲-۱۶.
- ۳- سبحانی، عبدالرسول. پوررمضان، مهرداد. ذاکر نقیبی، علی. بررسی رعایت اصول نگارش علمی پایان نامه های تحقیقاتی دانشجویان پزشکی، مجله دانشکده پزشکی علوم پزشکی گیلان، ۱۳۷۷، (۲۵ و ۲۶)، ۸-۱.
- 4- Iso 7144. Documentation - Presentation of Theses and Similar Documents. Geneva: International organization for standardization, 1986: 679-684.
- ۵- چادگان پور، مصطفی. نگارش علمی پایان نامه، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان ۱۳۷۳.
- ۶- کربلا آقایی، کامران. مطالعه میزان رعایت استانداردهای ایزو در پایان نامه های کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه های دولتی شهر تهران در سال های ۱۳۶۶ تا ۱۳۷۴، پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۵.
- ۷- علیرمضانی، حمیده. بررسی مقایسه ای میزان رعایت شیوه و نکات و استانداردهای ایزو در پایان نامه های دکترای تخصصی دانشگاه علوم پزشکی کرمان، پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ایران، ۱۳۷۹.
- ۸- میرصمدی، میرمنصور. چهره ای، علی. باقرزاده، امیرحسین. بررسی پایان نامه های فارغ التحصیلان دوره پزشکی عمومی در نیمه اول سال ۱۳۷۸ دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران از نظر رعایت اصول علمی نگارش، مجله دانشگاه علوم پزشکی ایران، ۱۳۸۱، (فوق العاده)، ۷۵۰-۷۴۱.

استانداردسازی در سطح ملی بدون این که وضعیت آموزش استانداردها و عناصر تحقیق سامانی یافته باشد، تقریباً غیرممکن است. در هر حال از آنجایی که استانداردهای ایزو جهت تدوین پایان نامه ها، توسط سازمان بین المللی استاندارد (ایزو) ارائه شده اند و دربردارنده اصولی برای نگارش همه بخش های پایان نامه در انواع پایان نامه ها می باشند و ماهیتی بین المللی دارند و معمولاً با گذشت زمان تغییر چندانی نمی کنند - مگر در مواردی که اصولی تازه به آنها اضافه می شود- بنابراین هر کشوری می تواند با توجه به نیازهای فرهنگی و زبانی خود اصلاحاتی در آنها ایجاد کند و آنها را به کار برد و گام مهمی در جهت تسهیل اشاعه و تبادل اطلاعات عملی و پژوهشی بردارد.

در پایان براساس یافته های این پژوهش پیشنهادات زیر ارائه می شود:

۱. استادان راهنما به بخش های "چکیده"، "مروری بر مطالعات" و "بحث و نتیجه گیری" نظارت بیشتری داشته باشند
۲. پایان نامه های دانشگاه ها هر چند سال یکبار از نظر نقاط قوت و ضعف رعایت استانداردها و اصول نگارش علمی بررسی شود تا جهت تقویت نقاط قوت و رفع موانع اقدامات لازم صورت گیرد.

۳. کارگاه های روش تحقیق برای استادان راهنما تشکیل شود و در آنها مسائل مربوط به رعایت اصول نگارش علمی و استانداردهای توصیه شده جهت تدوین پایان نامه ها مورد توجه قرار گیرد.

۴. استادان راهنما، علاوه بر نظارت منطقی بر محتوای پایان نامه ها، دانشجویان را به رعایت استانداردهای ملی در پایان نامه ها توصیه و راهنمایی کنند.

۵. دانشجویان در درس "روش تحقیق" علاوه بر آشنایی با عناصر تحقیق و رعایت اصول نگارش علمی با استانداردهای ملی پایان نامه نویسی آشنا شوند و ملزم به رعایت موارد توصیه شده در پایان نامه های خود باشند.

۶. ارزیابی پایان نامه ها جدی گرفته شود و علاوه بر تدوین معیارهای دقیق ارزیابی و تبیین آنها به دانشجویان به رعایت اصول و ضوابط پایان نامه نویسی بیشتر اهمیت داده شود.

A Comparative Study of Iso-Standards and Research Elements in Used Master Theses of School of Management and Medical Information Science

F. Hoseini¹, F. Montajab²

Abstract

Introduction: Because of the Scientific nature of Universities and their potentials, they have longly been Functioning as the cradle for research projects.

Every individual in order to be graduated is to submit an acceptable research work which will Lead to an academic endeavour in different scientific disciplines.

Methods: In this descriptive survey, 87 M.S. Theses of the School of Management and Medical Information Science, have been studied in respect to their conformity to Iso 7144 and research elements. The selected disciplines included Medical Records Education, Medical Library and Information Science and Health Services Administration for the period of 2000 to 2002. The data collection method was observation, and the data were gathered by a checklist and the Findings have been demonstrated in tables and diagrams.

Findings: The results indicate that:

- In all the Theses, The arithmetic mean of Iso Standards application is 77.69% and that of research elements is 66.91%
- The arithmetic mean of Iso-Standards application in Medical Library and Information Science Theses is 79.88%, that is, it is more than that of other two disciplines under study.
- The arithmetic mean of research elements in Theses is 69.45%, it is more than that of two disciplines under study.
- The Iso-Standards in the "Tittle" Section with 99.62% and "Main Text" section with 82.65%, have been more than other than sections.
- The research elements in the "Introductory statement" section with 93.69% and in "data analysis" section with 88.84% have been more than the elements other in Sections.
- The results of the comparison between this research and other researches done in this area, show that the Level of comformity to Iso-Standards and research elements have increased in recent years.

Results: Considering that Theses are significant research sources and have a great role in the exchange of information, it is recommanded that, (1) The existing standards and Criterion be seriously and steadily taken in to consideration and (2) The national standards for writing Theses be prepared in accordance with Iso-Standards and research elements, with emphasis on implementing them in Medical Universities on the country.

Key words: *Thesis, Iso-Standards 7144, Research Elements.*

1 - Faculty Member, School of management and Medical Information Sciences, Iran University of Medical Sciences

2- M.S. in Medical library